HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ריבב"ן

מתני' זורקו לפני הסורם. הסקלי' שלהן והתורס מתכוין ודחפו לקופה שיהא שקלו בתרומה והגמת רוח הוא לפי שלא יהא מתקרב אלא משלהן תמלה: **פרס את הראשונה.** באחד מן הקופות: **וחיפה בקטבליאות.** מכסה הקופות בעור לסימן. **הגישיה לא היה.** צריך לכסות שכבר נתרמו האחרות ולמה היה מכסה הראשונה שמא ישכח ויתרום מן הכסף שבקופה וימא בקופה האחרת לבל אם היה מכוסה אין לחוש. תניא בתוספתא פ"ב תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל ועל כל ישראל וחיפה בקטבליות מפני שבני קוריא באין ושוקלין עליה. תרם את השניה ואמר הרי זה לשם עמון ומואב פי' ישראל שדרים בעמון ומואב ומכרכין המוקפין לארץ ישראל וחיפה בקטבליות מפני שאנשי בבל באין ושוקלין עליה. תרם את השלישית ואמר הרי זו מנבל וממדיות הרחוקות ועל כל ישראל ולא היה מחפה חוז היתה

תקלין חדתין

ולמה קרי ליה עפיקה. מאחר שזוכה שמדבו בה בימיו: ה"ג **מן בגין כו' כמה דהוה.** והיינו עפיקה כמו שהיתה קודם קטנה: ה"ג **אמר רבי יוחנן הדא דידן כו'.** והכי אמרי' בבבלי שם אר"י תמניתא קדמייתא דהווה בטבריא הוות ימיא על דא רבעא ובה משערין רביעית של פסח. וגירסת הספרים פיהוס: **שיעורו של הוס.** במדידת האצבעות: ה"ג **תני יבש.** יין קרוש בכזית משערין דמעיקרא הוה ביה רביעית ובקרוש רביעית שלמה בעינן דלאו בר מזיגה הוא: ה"ג **אמיא דר' נתן בר"י בר"י בו'.** והוא בריתא בבבלי שם (שם) דרבי נתן ור"י בר"י אמרו דבר אחד דתני תתם דם נגילה ב"ש מטהרין. דאינו כבשר לטמא בנגילה בכזית אלא תורם משקין כו'. וב"ש מטמאין אמר רבי יוסי בר"י אף כשנימלו בית הלל לא נימלו אלא בדם שיש בו רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית שהוא שיעור נגילה לטמא אדם והיינו אמרו דבר אחד שבכזית היבש כשנימות הוי רביעית אלמא בר"י בר"י מיתוקמא: **ושהרו אם דמה.** אמר לה אם אם עד רביעית או אף ברביעית: **ושאל בו' עד כמה ולא אשגח ביה.** לא השיבו כלום: **עד רביעים טהור בו'.** בר"י בר"י והתם לא היה אלא רביעית וטיהרו דמה: **וכאיש ר"ש.** התרעם רבי אלעזר על אלא השיב רבי שימון: **הדין עובדה.** אתם שטיהרו את דמה כמו שפיקרה רבי שימון: **עד רביעים טהור בו'.** שאל אותו אם כן הדין: **וכעינו ביה.** דחהו אלא רלה להשיבו ולא נהג בו בכבוד. כמו ובעינו דבברכות פרק ב' (ח' ח): **השאיל לך.** כענין להשיבו כהלכה ובעמת ביה: **דלא הווה דעתי בי.** אלא היה דעתי מיושבת: **אלוקה חטים.** ואין לו קרקע שתהא אמת מאתך תמצא בזרעיתו ולדק משמים נשקף על ידי הגשמים מה שאינו כן בשלוקח על שנה חטים לשנה הבאה אינו יודע אם יהיה לו במה ליקח ואם יהיה חטים: **מן הסדקין.** מעט מעט המאוכל תבואה ומפחד דלמא דלאחזיל יזדבן וגם היוקר הוה ע"י מפקיעי שערים עניים יום ויום ופחד שלו לילה ויום אלא יהיה לו על קעולותיו הרגילים בערב ובקר: **ולא אתמין.** **זה שלוקח מהפנטר.** מהנתחות פת אפויה לזיימנין אין לו פת בשרוקה לאכול: **ואלא אמיכלא אפנטר.** ואין דעתי מיושבת: **מהו דדין.** מאי הוי עלה אי יותר מרביעית טמא וכר"י בר"י או אף יותר מרביעית טהור: **העיד רבי יהושע בן פסולא בו.** שהוא טהור. משמע לגמרי טהור אף יותר מרביעית. ודחי מה טהור מלהכשיר הוא דלגמרי טהור שאינו מכשיר ואין בו תורת משקה אבל לטמא מטמא יותר מרביעית כשיעור נגילה בכזית וכלעיל: **אמן פגינן.** במכשירין פ"ו: **מטמא ואינו מכשיר ואין נגו ביולא בו.** משמע דאמרינן כשאין מכשיר אינו מטמא ומדלמטר טהור אם כן מוכח דלגמרי טהור אף מלטמא: **דלמא לשיעור טומאתו.** שדם הסדק מטמא כבשר הסדק משא"כ דם נגילה אינו כבשר נגילה בכזית אלא ברביעית אבל ברביעית על כל פיס מטמא אע"ג דאינו מכשיר: **מאן דאמר טמא ברבי יהודה.** רבי יהודה הוא דאמר ברים פ"ב דעדיות דדם נגילה ב"ש מטמאין וכדפרים ר"י בר"י דדוקא ברביעית וכדאמרינן בבבלי (ק"ג ב'): **ומ"ד אם אינו כר"י ב"ש.** דס"ל טהור לגמרי אף יותר מרביעית. ולדאמרי' בבבלי שם דהעיד רב"פ שהיו עולי רגלים הולכים עד הרכובתיהן בדם הנגלות ולא אמרו להם דבר: **ויאות.** מה דאמר טמא כר"י: **דר"י מורה הוראה דבית נשיא הוה.** וכאן פרלת בית הוה והורה כשמעתיה דפחות מרביעית הוה שם ולכן טיהרוה: **מתני' כפרגוד חפוי.** אדון וכפול בן יחמדוהו שהטמין שם ממעות הלשכה: **מעון הלשכה.** על ידי שלקח ממנה: **גמ' קוון.** בעל שיער וגירסת הרמב"ם קבן והוא עני שתאב למעות וכן נהבל לחון כמו קובן על יד: **מפספסין בקלקין.** בגדי צמר כמו בשבת הקלקים והיו מפרידין הימות אלא יחשדוהו שטמן בתוכן: **מדברין היו עמו.** כדי שלא יטמין בפיו: **ומעלה פומו מוי.** יעמלה פיו מים וג"כ לא יהיה יכול להטמין בפיו: **מפני הכרלה.** שלריך לברך על הספרשה וכשמשקין בפיו אינו יכול לברך דח"ל לסלקן לגד אחר וכ"ש כשפיו מלא מים: **המחוור שבכולן.** מפורש יותר להיות נקי מהכריות כמו מידי שמים: **מתני' של בית ר"ג בו'.** שהיו רוגין שיגיע המיהן לקרבנות וזרקו לשכה בשעה שהוא תורם והתורס מתכוין ודוחפו מהלשכה לקופה של ג' סלין שתורם בה: **ג' פעמים.** דרך חכמים הוא כן. כמו מגל זו כו' ועוד הרבה: **הראשונה.** תרומה ראשונה מהלשכה: **בקטבליאות.** על הגשאר בלשכה והמכשילין אמ"כ מותנין אל הקטבלא: **ולמה הוא מחפה.** בראשונה ושניה: **שמא ישכח ויחרום.** מן התרוס וכשמחפה נעשו המחופים שריים ותורם ממה שעל הקטבלא רק בשלישית לא היה לריך לחפות שלוקח ממנה עד שגומרה כלקמן: **נשם א'.** שהראשונה היתה בלה מא"י: **כרלים המוקפין.** היינו מקומות הממוכים שהיו מבילין בשנה: **נשם בכל כו'** בשו"ת שנות יעקב סימן כ"ג שהאריך בפירוש אחר בכלי שמשו פוסקין ופירושו דחוק ומ"ש עיקר: **על רוס אלנבע ומחלה ושנים אלנבע.** עיין תוס' בפסחים ק"ט א' ד"ה רביעית שמיישב לקושיא זו

הדא דידן הווס. מלה שהיתה לנו מקדמית: **ה"ג ולמה לא קרי לה עפיקתא.** שהרי בזמן ההוא לא היתה המדה הזאת וכבר עברה והל"ל הדא עתיקתא כדאמר ר"ח דאף ר"י היה בתקומה אחר אלא לשון לטעות דאמר דע"כ הל"ל הא דאית לן השתא היא מדה רביעית וע"כ היינו מפרשין דאמרה גדולה קאמר אבל השתא דהמדה קטנה שבימיו לא היתה בשום הזמנים הקטנה שהיתה ברבשונה ולא איכא לטעויי דעל הראשונה הפחותה נאמר עתיקתא לכך קאמר הדא דידן הוה כלומר דהוות ביומוי קודם ולזו שהיה לזן עכשיו ולכא לטעויי: **ה"ג תני יבש בכוים דבני רבי נתן.** וה"פ אם הוצא לה"ר יין יבש שנקרש כזית חייב דמעיקרא הוי רביעית והא דבעינן רביעית אלא בקרוש ולא סגי רביעית משום דקרוש לאו בר מזיגה הוא: **אמיא דר"ג.** דאמר אף ביין רביעית בעינן בכ"ש דמתניתין דאמר כולן ברביעית ולית ליה ר"ר הא דאמרינן בסמוך דקרוש לאו בר מזיגה הוא: **ושהרו דמה משום נגילה.** אלא היה בו רביעית וכל שאינו רביעית בכשיקרש לא יהיה בו כזית ואין בו טומאת נגילה: **עד כמה.** כל היה בה שטהרו אותו משום נגילה: **ולא אשגח ביה.** ולא השיב לו ר' שימון דבר: **ה"ג ושאל לר"ל ולא לריב"ל ולא"ל וכו'.** **ה"ג ובאש לר"ל על דלא וכו'.** והרע לר"ל על ר' שימון על שלא השיב לו אם שאלתו: **מתני דדין עובדה.** מיפר המעשה (שחטו) [שמתה] הפרדת של בית רבי וטהר דמה משום נגילה: **ג"ל ר"י בר ביסנא לר' שימון.** בדרך שאלה אם עד רביעית הוא דטיהרו אבל יותר מכאן טמא או אפילו יותר מרביעית טהור: **ונעבו ביה.** רבי שימון ודחף אותו בסנהלו. ל"א גער בו: **ג"ל ר"ז.** לר' שימון משום דאמר לך דבר תורה אם מינף ביה בתמיה: **ג"ל.** הא דלא השבתי לו בהוגן שלא היתה דעתי מיושבת בעת ההיא: **זה שלוקח חטים לשנה.** שאין לו קרקע לזרוע והיינו חייב תלוחים שאינו יודע אם יהיו לו תעות לשנה הבאה: **ה"ג סדקי.** מוכר תבואה למי שאין לו חה הלוקח אופה משבת לשבת ולילה ויומם רמז לשבת שהיום הולך אחר הלילה: **זה הלוקח מן הפנטר.** מן הנתחות שאולי לא יהא לו לנתחות למהר: **ולא אפנטר ממיך.** ואין דעתי מיושבת עלי להשיב לו: **ה"ג ומאי דדון.** מאי הוי עלה אם יותר מרביעית טמא או טהור: **העיד ריב"ב.** מתניתין היא בפ"ו דעדיות: **על דם נגלות שהוא טהור.** וקס"ד טהור לגמרי אפילו ביותר מרביעית: **ופריך מהו טהור.** שהוא טהור להכשיר הזרעים שאינו מכשיר אלא דם השותת בשעת שחיטה אבל לטמא מודה ריב"ב שדם נגלות מטמא: **ומשני אמן פגינן.** במכשירין פ"ו: **ואין נגו ביולא בו.** וקס"ד שאין לנו דם ביולא שאינו מכשיר ומטמא ש"מ דם נגלה אפילו טמוי לא מטמא: **ה"ג ואין נגו ביולא בו כשיעור טומאתו וכו'.** וה"פ דקשיא ליה דלמא הא דאינו ביולא בו היינו לענין שיטמא הדם כבשרו אלא הסדק שדמו נמי מטמא כבשרה ואפילו הדם נלוז אבל דמו של נגלה מיהו מטמא כשהיא רביעית וטומאתו מדרבנן דרביעית כשיקרוש יעמוד על כזית ומתחלף בנגלה ממש: **מ"ד טמא.** והיינו ריב"ל דלעיל כר"י דאמר בפ"ד דעדיות שב"ה מטמאין דם נגלה: **ומ"ד טהור.** דהיינו מתניתין דמכשירין כר"י בן בתירא: **ה"ג א"ל רב אבדומי דמן נחותה ויאות.** ופשיר קאמרת דר"י הוא דמטמא דרבי יהודה מורה הוראות דבי נשיאה הוי שהרי פרדות של בית רבי היה ור"י הורה דיתר מרביעית טמא כשמעתתיה: **קוון.** מי שהוא בעל שיער לא יתרום שמא יביא בשערו ויקוון שהוא מלשון קווותיו תתלים ורמב"ם פירש עני ונבהל להון מלשון קלמי בחיי: **היו מפספסין בקילקין.** היו משפשפין בשיער תתורס אם היו שערותיו דבוקים מתמת זיעה ולותה. ל"א קילקי הוא חלוק של צמר שיש לו יתמין וכשהיה התורס לבוש בחלוק זה היו מפרידין אותן הימין אלא יחשדנו שהטמין המעות בתוכו: **מדברין היו עם הסורם.** כדי שלא יתן דבר בתוך פיו: **ופריך וימלא פומיה מוי.** היה לו למלאות פיו מים ולא היו לריכין לדבר עמו: **מפני הכרלה.** שחייב התורס לברך על התרומה כדרך שמברכין על הפרשת תרומת הגורן: **איזהו המחוור שבכולן.** איזהו מהפסוקים מבורר ומפורש שבכולן שלריך לנקות עלמו לפני בני אדם:

הלכה ג מתני' זורקו לפני הסורם. מתכווים היו שיפלו שקליהם לתוך הקופה ויקנו מהם קרבנות לבור ולא יהיו משירי הלשכה: **ג' פעמים.** על כל פעם ופעם היה אומר תתרוס והם אומרים תרום וכן דרך לשון תכמים לחיות משולש: **תרם את הראשונה.** הקופות הגדולות של ט' סלין שתרם מן הלשכה היו מכוסות במטפחות וא"כ כשתרם מהן בקופות הקטנות של ג' סלין היה תורם הקופה הקטנה שכתב עליה ג' מאתת תקופות הגדולות ומכסה אותה במטפחת וא"כ מגלה הקופה הגדולה הסמה וממלא ממנה קופה הקטנה שכתוב עליה ב' ומכסה אותה וכן בשלישית אלא שלא היה מכסה אותה לסימן שממנה יתחיל בפרות הבאות: **הראשונה נשם א'.** שהן שלחו שקליהם תחלה: **ושניה נשום כרלים המוקפין.** כגון עמון ומואב ומיהו בכל פעם היו תורמין על שם כל ישראל על הנבוי ועל הטעדיד לנבות ולא הזכיר התנא תלוקי מקומות הללו אלא להודיענו שתקנו ג' פרקים אלו כדי שיהנו מקומות בשלשה פרקים אלא שהיה מכסה אותה בלה מא"י: **כרלים המוקפין.** היינו מקומות הממוכים שהיו מבילין בשנה: **נשם בכל כו'** דמיירי בארבעים ליפורים כו' ש"ם בתרוכה: **מוריינא דבי נשיאה הוה.** עיין בתמנות ק"ג ב' ק"ד א' ועי' תוס' שם ד"ה מוריינא וד"ה הואיל כו':

ג) חדא, **ד)** אוצרת כמה, **ה)** שבת עז ב, **ו)** מנחות קב ב ולקמן פ"ח הל"ח, **ז)** ונעבו ר"ח, **ח)** ברכו כד ב מנחו קב, **ט)** הליוקי, **י)** שם עדיות פ"ה מ"ח, **יא)** מכשירין פ"ו מ"ה, **יב)** מנחות קד ב, **יג)** תוספתא פ"ב.

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פרק י"ח משבת הל"ב:

כ ב מיי' פרק ג מאה"ט הל"ד:

כא ג מיי' פרק י מטומאת אוכלין הלכה ג:

כב ד מיי' פרק ב משקלים הל"י והכשגות:

כג ה מיי' שם הלכה ה:

כד ו מיי' שם הל"ז:

נוסחת הבבלי

(א) ור"י בר' ביבין בשם ר' שמואל: **(ב)** ואמ"ר ר' אלעזר: **(ג)** בר ביסנא עד כו': **(ד)** ר"ש בשם ר' נתן בתורה כו': **(ה)** שאל את ר' יוסי בר ביני אחיהו כו': **(ו)** והוחפה לקופה כו': **(ז)** לא היה מחפה שמא ישכח את התרוס ויתרום את דבר התרוס כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג ולמה קרי ליה עתיקא מן בגין דהוה ביומי' זעירא ורבתא ולחיעירת כמ' דהוה כל"ל: **[ב]** ר"ג אמר ר' יוחנן הדא דידן היא אלי שמעי' עבדית הישנה כי כאן הוא מקומו של ר' יוחנן המ"ל ולא לעיל מינה. וכ"ה בבבלי שם אר"י תמניתא קדמייתא דהות בטבריא הות ימיא על דא רבעא ובה משערין רביעית של פסח. וגירסת הספרים שיטוס: **[ג]** ר"ל אמיא דר' נתן בר' יוסי בר' יהודה כו'. והוא בריתא מובא בבבלי שבת (עז.) דר' נתן ור"י ב"י אמרו דבר אחד בתתרין תתם דם נגילה ב"ש מטהרין וב"ה מטמאין אל"ר יוסי בר' אף כשנימלו בית הלל לא נימלו אלא בדם שיש בו רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית שהוא שיעור נגילה לטמא אדם ר"ל שבכזית הבשר אינו אמרו אמרו בר"י בר"י מתוקמא: **[ד]** ה"ג תניא אמר ר' יהושע וכו': **[ה]** ה"ג ואין נגו ביולא בו כשיעור טומאתו שדמו מטמא כשבר וכו'. ועיין בק"ע:

ציון ירושלים

מפני הברכה. עי' פי' מהרל"פ ועיין שו"ת מ"ל סי' קכ"ח:

גליון הש"ס

[מ] עי' שו"ת חת"ס חא"ח סי' קכ"ח:

תורה אור השלם

1. וְהָיוּ חַיֶּיךָ תֹלִאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ: דברים כח סו
2. וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ וְאַחַר תְּשׁוּבוּ וְהֵנִיחָתָם נְקִיִּים מִיְּיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ: במדבר לב כב
3. אַל אֱלֹהִים יְיָ אַל אֱלֹהִים יְיָ הוּא יֹדֵעַ וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע אִם בְּמֶרֶד וְאִם בְּמַעַל בְּיְיָ אַל תּוֹשִׁיעֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה: יהושע כב כב
4. וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם: משלי ג ד

מסורת הש"ס